

GEMEENTE HILVERSUM
POSTBUS 9900
1201 GM HILVERSUM

BEZOEKADRES:
RAADHUIS
DUDOKPARK 1
TELEFOONNUMMER: 14 035
WWW.HILVERSUM.NL

Aan de gemeenteraad
Cc College van B&W
Cc Pers

DATUM 18 maart 2021
ZAAKNUMMER 748537
BEHANDELD DOOR B. Pedawi / Daniëlle van Nes
TELEFOON (035) 629 2456
BIJLAGEN -
BETREFT Beantwoording vragen artikel 41 RVO van de fractie D66 over “Gebruik en toezicht op slimme algoritmes in Hilversum”

Geachte dames en heren,

Met deze brief beantwoorden wij de vragen ex artikel 41 RVO over “Gebruik en toezicht op slimme algoritmes in Hilversum” die de fractie D66 op 10 februari 2021 heeft ingediend.

De NOS besteedde op 1 februari aandacht (NOS) aan dit onderwerp waarbij naar voren komt dat ook bij gemeenten gebruik wordt gemaakt van slimme algoritmes om fraude op te sporen. In december 2020 heeft het wetenschappelijk bureau van D66 (“Mr. Hans van Mierlo Stichting”) een wetenschappelijk essay ([*“Algoritmes en lokale overheden: Kansen voor iedereen?”*](#)) over dit onderwerp uitgebracht.

Vraag 1

Maakt de gemeente nu of in het verleden gebruik van voorspellende systemen en algoritmes om bijvoorbeeld bijstandsfraude op te sporen, te voorspellen waar mogelijk ondermijnende criminaliteit plaatsvindt en om burgers met schulden op tijd te kunnen helpen?

Antwoord op vraag 1:

Nee, wij maken geen gebruik van voorspellende algoritmische systemen en ook niet van geautomatiseerde besluitvorming.

Bij datagestuurd werken onderscheiden we vier verschillende soorten analyses om een maatschappelijk vraagstuk zoals fraude te concretiseren¹:

- *Beschrijvende analyse*: wie fraudeert, waar komt het voor en hoe groot is de omvang van fraude?
- *Diagnosticerende analyse*: wat zijn de oorzaken van deze fraude, waarom doen mensen het en hoe doen ze het?
- *Voorspellende analyse*: kunnen we voorspellen waar fraude gaat plaatsvinden en wat zijn voorspellende risicoprofielen van personen en situaties?
- *Voorschrijvende analyse*: welke aanbevelingen kunnen we professionals concreet geven om fraude te voorkomen?

¹ Model Gartner

Binnen het sociaal domein maken we gebruik van beschrijvende data-analyses. Bij de opsporing van bijstandsfraude maken we bijvoorbeeld gebruik van beschrijvende datasets van het Inlichtingenbureau, zoals laag waterverbruik, huishoudtype en bijstand, of kentekenregistratie en bijstand. Ook bij het signaleren van schulden in een vroeg stadium maken we uitsluitend gebruik van beschrijvende data. Deze bestaan uit adressen waar er een huurachterstand is, en/of een achterstand in de energie- of drinkwaterrekening. Dit is dus een geautomatiseerde melding van schulden. Bij de aanpak van ondermijnende criminaliteit maken we gebruik van het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC). De aanpak is gebaseerd op het [Handboek bestuurlijke aanpak georganiseerde criminaliteit](#) van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid. Bij de aanpak van ondermijning maken we (nog) geen gebruik van algoritmes. Wij zijn wel van plan om in de toekomst gebruik te maken van beschrijvende algoritmes, in die zin dat we een reeks van instructies willen automatiseren om het proces van handmatig opvragen te versnellen. We hebben geen plannen om voorspellende algoritmes te gebruiken. Van automatische besluitvorming is dus geen sprake. Daarbij willen we ook andere gegevenssets combineren om de informatie (vanuit menselijk handelen) beter te kunnen duiden en eventueel nader te kunnen onderzoeken. Al onze plannen tot het inzetten van algoritmes zijn gericht op automatisering van het proces en niet op automatische besluitvorming.

Vraag 2

Maakt gemeente Hilversum gebruik van het opsporen van fraude op basis van risicoprofielen?

Antwoord op vraag 2:

Nee, niet rechtstreeks maar wel indirect via meldingen die we ontvangen van het [Inlichtingenbureau](#)². Het opsporen van fraude doen we op twee manieren:

- Onze handhavers op het Sociaal Plein screenen iedere nieuwe bijstandsaanvraag op basis van de feitelijke omstandigheden en niet op basis van een vooraf opgesteld risicoprofiel. Dit leidt soms tot nader onderzoek. Onze handhavers doen ook onderzoek op basis van verzoeken van inkomensconsulenten. Ook dit is op basis van feitelijke omstandigheden. Bij grote terugvorderingsbedragen (waarbij het strafrecht van toepassing is en de bewijslast strenger is) dragen we de zaak over aan de Sociale Recherche Gooi & Vechtstreek.
- Daarnaast ontvangen we periodiek meldingen van het Inlichtingenbureau als er bij een bijstandsgerechtigde een wijziging optreedt die van invloed kan zijn op het recht op bijstand. Deze meldingen worden dan nader onderzocht. Het Inlichtingenbureau maakt gebruik van een beperkt risicoprofiel op basis van [13 kenmerken](#) en staat onder streng toezicht van de [Autoriteit Persoonsgegevens](#) (AP) dat de komende jaren in haar toezichtwerk extra nadruk legt op algoritmes. Momenteel voert de AP een onderzoek uit naar de rechtmatigheid van de werkwijze van het Inlichtingenbureau naar aanleiding van een [publicatie van Trouw](#). Wij volgen de uitkomst van dit onderzoek.

Vraag 3

Is de gemeente zich bewust van de risico's van onethisch gebruik van algoritmes, zoals discriminatie, stigmatisering, het beperken van persoonlijke vrijheden zoals zelfbeschikking en het in stand houden of versterken van ongelijkheid? Welke maatregelen neemt de gemeente om risico's te vermijden en potentiële negatieve gevolgen tegen te gaan?

² Het Inlichtingenbureau is de dienstverlenende organisatie die gegevens over burgers voor gemeenten ontsluit en verrijkt. De oprichting in 2001 was een direct gevolg van een akkoord tussen het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Hierin spraken zij met elkaar af om een betere vaststelling van het recht op uitkeringen mogelijk te maken, door het bevorderen van een goed gestructureerd gegevensverkeer tussen gemeenten en andere instanties. Ook fungeert het Inlichtingenbureau sinds 2015 in opdracht van de VNG als centraal knooppunt voor berichtenverkeer en overige dienstverlening in het kader van de uitvoering van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

Antwoord op vraag 3:

Wij zijn ons bewust van de mogelijke risico's die kunnen optreden bij profilering op basis van slimme algoritmische systemen.

Indien wij besluiten tot het toepassen van algoritmes zullen we daarbij zorgvuldig, transparant en proportioneel handelen op basis van de bepalingen van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), een Data protection impact assessment (DPIA) en goedkeuring van onze functionaris gegevensbescherming (FG).

Daarnaast bereiden we momenteel integraal handhavingsbeleid voor waarin dit onderwerp ook aandacht krijgt. Verder zijn we vorig jaar samen met de Utrecht Dataschool begonnen met een door VNG gefinancierd traject dat gericht is op de ethische aspecten bij datakwesties: "De Ethische Data Assistent" (DEDA). Door corona is dit traject door de Utrecht Dataschool uitgesteld.

Daarnaast worden de bepalingen van de AVG over automatische besluitvorming en profilering gehanteerd. Waar nodig wordt om advies en ondersteuning gevraagd van het Privacy en Informatieveiligheid Team (PIT) in het traject van datagestuurde werken.

Vraag 4

Neemt de gemeente ethische aspecten van algoritmes mee in inkoopvoorwaarden met leveranciers? Zo ja, welke voorwaarden zijn dit?

Antwoord op vraag 4:

De gemeente maakt, afhankelijk van de aard van het product, gebruik van verschillende soorten algemene voorwaarden³. Hierin zijn geen specifieke bepalingen opgenomen voor ethische aspecten bij de inkoop van algoritmische toepassingen.

Daarnaast gelden de afspraken omtrent verwerkersovereenkomst conform artikel 28 AVG.

Vraag 5

Wil de gemeente het toezicht hierop onderbrengen bij de Functionaris Gegevensbescherming of ziet het andere mogelijkheden? Zo ja, kan de FG dit meenemen in de rapportage over 2020?

Antwoord op vraag 5:

Ja. In het jaarverslag 2020 benadrukt de FG mede naar aanleiding van de toeslagenaffaire het belang van 'duurzaam databeleid' zodat de menselijke maat geborgd is.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Hilversum,
de gemeentesecretaris,

de burgemeester,

D. Emmer

P.I. Broertjes

³ Gemeentelijke inkoopvoorwaarden bij IT 2016 (GIBIT), Algemene inkoopvoorwaarden gemeente Hilversum 2018 (voor diensten en leveringen), DNR 2011 rev. 2013 incl. aanvullende voorwaarden gemeente Hilversum op de DNR 2011, versie 2021 (voor ingenieurs en adviesdiensten) en UAV 2012 (voor werken).